

Marija Braut, umjetnička fotografkinja

Radićeva ulica

Sjene čekaju tramvaj

Ilica u sunčano poslijepodne I

Strpljivi lovac zagrebačkih

Razgovarala: **Biba Salata**
Foto: **Ines Novković**

Marija Braut, najveća hrvatska umjetnička fotografkinja, 40 godina rada obilježila je izložbom fotografija svoga najmilijega grada u kojem je, iako rođena u Celju, provela cijeli svoj život. Zagreb se kretao s njom i kroz njen objektiv, dajući joj stalno novi poticaj da strpljivo i uporno zaustavlja njegove trenutke.

Razgovaramo u ugodnom ambijentu Caffe-galerije Lav na Gornjem gradu.

□ **UMuzeju grada Zagreba otvorena je vaša izložba "Moj Zagreb u koloru", što je ujedno i vaša donacija Muzeju. Poznati ste po lirskoj crno-bijeloj fotografiji, a ovaj se put okrećete boji. Je li to novost ili ste i prije fotografirali u boji?**

Mi svi fotografi, makar bili crno-bijeli, moramo raditi i jedno i drugo, to nam je posao, bez obzira na to radimo li za kataloge, arhitekturu, ovo il' ono. Tak' da meni boja nije strana, ali volim više

crno-bijelo, nekako mi je to blisko, bianco – nero.

□ **Zbog sjena?**

Ne, uvijek ima sjena, ima svjetla, čak i kada je kiša ima svjetla, vidi se dobro na fotografiji Trga tzv. sivo svjetlo, kišno, to je isto boja. Na izložbi je nekoliko takvih fotografija. Svjetlo sve oblikuje, blago, difuzno, oštro...

Kupila sam jedan olimpus, ne digitalac nego s nekakvim kolorom i počela sam se igrati. Onda mi je to bilo zgodno i vidjela sam da se i s kolorom dobro snima i da isto ima mog duha, temperamenta, pa sam kupila još jedan. S kolorom malo drugačije gledaš, prilagodiš se i dopalo mi se. Na izložbi su fotografije četiri godišnja doba, na kojima se to dobro vidi; ne smetaju mi ni kiša, ni snijeg.

Stalno hodam, puno sam snimila Zagreba, volim Gornji grad, i onda sam odlučila napraviti jednu veliku izložbu Zagrebu s ljubavlju. Predložila sam to MGZ-u i ujedno im donirala sve fotografije jer zašto da stoje doma, nek' ih ljudi gledaju! Oni već imaju mojih crno-bijelih fotografija i negativa, nešto su i otkupili prije deset godina.

□ **Izložbu ste otvorili u jesen. Jeste li zadovoljni odazivom?**

Izložbu sam htjela u proljeće, ali su tremini bili puni i odlučila sam se za jesen kada počne škola, Velesajam... onda Zagreb živi, iako ne ko' prije. Sječaš se kak se išlo na Velesajam, skupljali su se prospekti, furt se nešto dijelilo!

Izložba je otvorena, posjet je velik, Zagrepčani se vesele, dolaze zbog Zagreba, ne zbog mene. Nisam već davno vidjela izložbu fotografija Zagreba, tu i tamo neki detalj. Ja sam izdvojila 100 i nešto fotki; koliko sam ih snimila, nemojte me pitati! Sve fotografije i negativi ostaju Muzeju.

□ **Radi poticanja mladih fotografa, što mislite o nagradi "Marija Braut" za najbolje fotografije o Zagrebu?**

Moglo bi, ali tko?

□ **Fotoklub Zagreb?**

Ne, oni već daju nagradu "Tošo Dabac".

□ **Pa, Dabac za fotografe, a vi za fotografkinje!**

Ne razlikujem ja tako fotografije!

Uostalom, mislim da ću ovom izložbom probuditi mlade fotografe da naprave

trenutaka

Vidite onu crno-bijelu fotografiju Trga? Ja je zovem "Prazan žiroračun". Bila sam u banci, račun je bio prazan, izašla sam van, bila je mećava, imala sam aparat i snimila. Ta me fotografija pet puta odvela u Ameriku...

Trg u snijegu

izložbu fotografija o Zagrebu i nadam se da će se netko trgnuti.

□ Ove se godine napunilo 40 godina vašeg rada, kako ste počeli?

Slučajno. Životne nevolje... Došla sam Toši Dabcu, sjećam se, bilo je ljeto. On mi je dao kameru u ruke i rekao: Buš' fotograf! Kako bum? Prvo sam morala naučiti raditi s aparatom, tehnički, okretati filmove i ostalo. Ajde, to sam naučila, a onda dalje. Tošo Dabac dao mi je prvu kameru i poslao me snimati na ulicu. I otada uvijek nosim aparat...

I Pero, moj muž, živio je s fotografijama i samnom radio, pa smo onda napravili jednu zajedničku izložbu u galeriji Studentskog centra, koja je bila dosta popularna - i veće i manje fotografije visjele su posvuda, sve je bilo puno mojih i njegovih fotografija, bio je to veliki uspjeh. To je bila prva naša izložba.

□ Fotografijom ste se počeli baviti relativno kasno, tek na pragu 40-te. A studirali ste arhitekturu?

Kad sam naučila snimati, već sam puno toga znala - naučila, vidjela, svladala, sve se to odrazilo u fotografiji. Kada svijet počneš gledati kroz objektiv, pronalaziš ljepotu i tamo gdje je drugi ne zapažaju. Ljepota je u oku promatrača.

A ja sam oduvijek voljela lijepo, umjetnost, nešto sam crtala... Na arhitekturi sam odradila sedam semestara, onda sam ostala trudna s mojom Rankom i odabrala sam Ranku.

□ Kako ste izgradili stil za koji kritičari kažu da je precizan, poetičan, no ponajprije jednostavan?

Fotografija se ne uči, fotografija je gledanje, pa gledaš cijelo vrijeme. Pogled ima okus, miris, zvuk. Fotografiju gutam okom, osjetim značenje prije nego što shvatim što je na njoj.

Odgovori smo na filmu, crno-bijelom filmu, sve to imaš oko sebe, ja sam samo trebala tehnički odraditi. To je Bresson, to su Tošine fotografije koje su bile oko mene, nekako imamo valjda isti odnos prema svijetu. Takvo gledanje na svijet vidiš kod Cartier-Bressona, vidiš kod Toše, a ja sam treća... to je način gledanja, uočavanja i rada. Fotograf kad krene, nemre stati.

□ A talent?

To je ono drugo! Ja sam likovnjak po prirodi, crtala sam godinu dana kod Koste Radovanija, nije bilo štafelaja, nije bilo gline, pa nam je dal pak-papir i olovku, pa smo se portretirali. Bilo nas je tridesetak. Bio je i Ivan Rabuzin, još je bio stolar, i on

je crtao. Poslije puno godina dao mi je kaj je mene narisao, onak mladu s kosom, i uokvirio je. Sad visi u mojoj sobi na zidu. No, dakle, to je taj urođeni osjećaj za likovnost, a imam i sluha.

□ Što vama znači veliki Tošo Dabac?

On je bio velika osoba. Onakav kakav jesi, kakav je tvoj odnos prema ljudima, to se vidi i na fotografiji. Fotografija je naš rukopis, ono što imaš, daješ van.

Ja sam osjećala da je Tošo velik i poseban; ovo što ja radim nije isto, ali po duhu radim kao on... shvatila sam da su mi on i njegove fotografije bliske, ništa drugo.

Zatim... kod Toše sam upoznala svog muža. On je bio novinar, poznao je Tošu. Ja sam bila Ladarica, Tošo je snimao Lado i mi smo došli k njemu, tam smo se oblačili, i cure i dečki, nas otprilike 15. Vidim jednog gospođu, nikad ga nisam prije vidjela, i zagledam se u njega prek ateljea. Bilo je jako zgodnih cura i on je zbuñeno gledal sve nas. Na kraju je izvršil samnom.

□ Kako ste postali Ladarica?

Ja sam plesala još kao gimnazijalka, išla sam prvo u društvo "Joža Vlahović" ▶

na folklor, Gabi Novak je pjevala u zboru, Čedo Prica je bio u literarnoj sekciji. Imali smo premijeru, naš kolega je napravio predstavu i Ljevaković je došao i pitao me hoću li ići u Lado. Ostala sam još kad sam bila na faksu, onda sam posustala na arhitekturi i gotovo. Bila sam Ladarica otprilike šest godina. Rodila sam Ranku, a kad sam dobila drugu bebū, otišla sam iz Lada. Muž mi je rekao: bit će ti žao. Već mi je žao, ali neću da još jedno dijete mora biti s kućnom pomoćnicom!

❑ **Sjećate li se svoje prve fotografije?**

Da, to je bio portret Toše Dabca! Bilo je to '67. godine i trebala sam novu legitimaciju, a Tošo je svoju zgubio i onda me jedno popodne naterao da se idemo slikati: on mene i ja njega; onda nije bilo Badrova. To je bio apsolutno prvi moj negativ.

❑ **Članovi Scene Amadeo izabrali su vas za "dobrog duha", a prošle ste godine imali izložbu Pod starim krovovima. Što vas veže uz njih?**

Veže nas druženje, znamo se iz muzeja... Sjećam se, bio je još rat, a Zoričić i Orešković su napravili predstavu "Tatarski biftek", jednom su je održali Pod starim krovovima, jednom u atriju Prirodoslovnog muzeja, tam je još stajao dinosaur. I onda im je došla ideja za Amadeo. Vredni ljudi, Jandrić, Frangeš, počeli su i mi smo ih podržavali, stalno sam bila na predstavama. Bio je i Arsena i muzike i monodrame, to je bio život Gornjeg grada, oni su mu udahnuo malo duše!

Eto, sad slušamo klavir. Kad sam bila mala, Gornji grad je bila mala vježbaonica, klavir se čuo iz skoro svih kuća. Djeca su vježbala i vježbala, to je zvuk Gornjeg grada! Onda je malo nestalo toga, no pojavio se Vladimir Krpan koji vježba klavir svaki dan u Basaričekovoj.

❑ **Kako izgleda Zagreb kroz objektiv?**

Onak kak vidite na mojim fotkama.

❑ **Što je vama Zagreb?**

Zagreb je moj grad. Nisam u njemu rođena, ja sam Štajerka, rođena u Celju, a mama mi je Dalmatinka. Godine 1941. bježale smo prema Kaštelima, tata je otišao u šumu i nije se više vratio. Poslije je mene mama stavila u dječji dom u Ku-

kuljevićevoj, to je bio konvikt i zapela sam u Zagrebu. Iz Kukuljevićeve sam išla na Gornji grad. I tak sam ostala.

Prihvaćam okolinu, ljude, atmosferu, saživila sam se sa Zagrebom i prije nego što sam postala fotograf. Zato sam i nazvala svoju prvu knjigu "Zagreb, moj grad", makar su mi svi izdavači rekli da sam posesivna. Nisam odustala i Zagreb je postao moj; sada se i vaš časopis tako zove.

❑ **Koji dio grada najviše volite fotografirati, a u kojem šetati?**

Fotografiram sve, gdje god prodeš, zalutaš, to snimaš. Nikada ne idem s nekom idejom. Volim i parkove i Sljeme i Medvednicu, puno sam išla gore, nisam planinar nego me zovu šumske staze, one su prekrasne - volim biti tamo.

Volim i sjediti na Katarininom trgu, tamo sam osam godina išla u školu. Gornji

grad sam, otkad sam došla u Zagreb, osjećala kao svoj.

Zapravo, tamo gdje se smjestiš i napraviš gnijezdo, privikneš se. Već 40 godina živim u Erdődyjevoj, taj stan mi je našao Tošo Dabac.

❑ **Snimali ste i portrete likovnih umjetnika...**

Radila sam u Muzeju suvremene umjetnosti i svaki mjesec sam snimala katalog jednog autora. Fotografiram autora, reprodukcije, slike. Udem u nečiji atelje, odradim i odem. Atelje je intimni prostor umjetnika, a ja nikada ništa ne pričam, ne prenosim i zato su mi

sva vrata otvorena. Tošo je najviše mene slao da snimam portrete. Pa tako imam Ivaniševića, mladog Šuteja, Boureka, Dabca... Kad je Tošo umro, više nisam išla u atelje, nego sam u stanu jednu kuhinju pretvorila u laboratorij. Kod Toše smo naučili raditi u laboratoriju, prvo smo samo sušili slike, onda smo dorasli do razvijanja – Tošo je povećavao, a Pero i ja bi razvijali.

❑ **Jeste li sretni svojim izborom?**

Da, to sam uvijek bila, to mi odgovara, našla sam sebe, saživjela sam se s fotografijom. Da nije bilo fotografije, ne bih ni Hrvatsku upoznala! Snimala sam od Vukovara do Prevlake, već je bio rat... Snimila sam gradove, Dubrovnik, Osijek, festivale, predstave...

Svojim radom sam kupila deset aparata; to ide tak, kad dobiš honorar, prvo ideš kupiti što ti treba za fotografiju, a onda šta ostane...

Vidite onu crno-bijelu fotografiju Trga? Ja je zovem "Prazan žiroračun". Bila sam u banci, račun je bio prazan, izašla sam van, bila je mećava, imala sam aparat i snimila. Ta me fotografija pet puta odvela u Ameriku, bila sam i kod šejka u Abu Dabiju... Imala sam bogat život.

❑ **Snimate i dalje. Kakvi su vam planovi?**

Mislim da ću si sada kupiti jedan digitalac, ima ga moja Ranka, tak je lagan, tanak, spretan. Sada hodam sa štapom, pa mi je komplicirano nositi furt aparat. To je moja sljedeća investicija.

Veliku izložbu cjelokupnog rada imala sam u Klovićevim dvorima prije otprilike sedam godina. Cijeli drugi kat je bio moj, to je bila retrospektiva! Mislim da ću morati još jednu. Još jedan pregled... ●